

Cyberbreinen in beeld

Er zijn jongeren die tussen het laagdrempelige re_BOOTCMP en het strafrechtelijke Hack_Right programma vallen. Om dit hiaat aan te pakken, wordt een pilotproject opgezet met als doel een lokale signaleringsstructuur voor jonge cyberbreinen te ontwikkelen en hen individueel te begeleiden. De pilot richt zich op jongeren van 10-18 jaar, met een focus op basisschoolgroepen 7/8 en eerstejaars mbo-ICT studenten.

Probleem

In mei 2023 organiseerde de gemeente Almere, samen met de Nationale Politie en digitaal wijkagenten, een re_BOOTCMP om jongeren met IT-talent te laten zien hoe ze hun vaardigheden op een positieve manier kunnen gebruiken en waar online grenzen liggen. Ouders kregen een apart programma. Ondanks het succes van deze dag merkten professionals dat sommige jongeren al snel over de grens gingen zonder te beseffen dat ze illegaal bezig waren. Eén dag is voor hen niet voldoende. Bovendien ontbreekt in Almere nog een signaleringsstructuur en passende interventie tussen re_BOOTCMP en het strafrechtelijke Hack_Right-programma voor jonge cyberdaders.

Landelijke initiatieven zoals Cyberbrein.nl, DIVD Academy, Hack in the Class, CoderDojo en hackerspaces bieden inmiddels ondersteuning om deze jongeren tijdig te begeleiden. Er is dus divers aanbod beschikbaar of in ontwikkeling. Echter, dit landelijke aanbod en de lokale vraag vinden elkaar nog niet voldoende.

Aanpak

Om deze één-jarige pilot tot een goed einde te brengen, doorloopt gemeente Almere drie fasen:

1. Het onderzoeken van de aard en omvang van cyberbreinen in Almere. Dat wil zeggen: hoe kunnen deze jongeren tijdig 'herkend' worden, wat zijn mogelijke vindplaatsen waar deze jongeren gevonden kunnen worden en wat is de omvang van deze doelgroep?

2. Daarna wordt een lokale signaleringsstructuur voor cyberbreinen opgesteld. Daarvoor worden lokale professionals getraind zodat zij in staat worden gesteld dergelijke jongeren te signaleren en te kunnen doorverwijzen. Bij lokale professionals valt te denken aan: jongerenwerkers, trainers van Cyber24, digitale wijkagenten, onderwijsprofessionals en ouders van deze jongeren.
3. Wanneer deze jongeren zijn gesignaleerd, worden zij doorverwezen naar stichting Cyberbrein.nl en volgen zij (in een vrijwillig kader) maatwerkgerichte coachingstrajecten waarbij zij worden uitgedaagd hun talent op een positieve manier in te zetten. Daarbij valt te denken aan het meegaan als begeleider bij een re_BOOTCMP, het ondersteunen bij workshops rond pentesting, AI, Social engineering, OSINT of het geven van een demonstratie over ethisch hacken. Ook kan het zijn dat wordt doorverwezen naar ander aanbod zoals de DIVD Academy of andere initiatieven die in ontwikkeling zijn.

De aanpak is gericht op:

- Het kind
- De opvoeders
- De opvoedingsomgeving

Welk type interventie wordt toegepast?

Curatief (voor individuen met problemen)

Doelstelling

Het doel van dit City Deal project is om de lokale vraag naar hulp voor beginnende cyberbreinen te verbinden met het landelijke aanbod om dergelijke jongeren individueel te begeleiden en op die manier beginnende criminele carrières in de kiem te smoren en tegelijkertijd IT-talent voor de samenleving te behouden.

Het sleutelbegrip hierbij is vroegsignalering: hoe krijgen we jonge cyberbreinen al op jonge leeftijd in beeld zodat passende en tijdige begeleiding mogelijk wordt?

Planning

Dit project is opgedeeld in drie fasen:

1. **Onderzoeken van de aard en omvang van cyberbreinen in Almere**
De eerste fase is, afgerond. Dit betekent dat er literatuuronderzoek is gedaan naar de aard van cyberbreinen. Op basis hiervan is een profielschets van een typisch cyberbrein opgesteld. Daarnaast is op basis van registratiedata een inschatting gemaakt van de omvang van deze doelgroep.
2. **Opzetten van een signaleringsstructuur**
Fase 2 is in september 2024 gestart en is inmiddels afgerond. Dit betekent dat er diverse bijeenkomsten zijn georganiseerd waarbij we lokale professionals hebben getraind in het herkennen van cyberbreinen. Daarnaast zijn er diverse workshops ethical hacking/ Capture the flags georganiseerd waarbij cyberbreinen zijn gesignaleerd.
3. **Uitvoeren van passende, maatwerkgerichte interventies die aansluiten bij de talenten van deze jongeren**
Deze fase is in september 2024 gestart en is nog steeds gaande. Via Passend Onderwijs Almere zijn de eerste cyberbreinen gesignaleerd en zijn de eerste ervaringen opgedaan met begeleidingsvormen die aansluiten bij deze jongeren.

Resultaten

1. Het profiel van een jong cyberbrein is opgesteld waarmee duidelijk is hoe cyberbreinen in de praktijk herkend kunnen worden. Ook is er een redelijke inschatting gemaakt van de omvang van deze doelgroep. Dit profiel is verwerkt in een infographic die kan fungeren als naslagwerk na afloop van een training voor professionals.
2. Er is een Capture The Flag Junior ontwikkeld om te toetsen of de leerkracht ook daadwerkelijk de juiste leerlingen signaleert. Hierin wordt samengewerkt met HackShield: cyberbreinen die opvallen bij bijvoorbeeld de quest Ruimte

voor Hackers komen in aanmerking voor een workshop speciaal op hen gericht die gaat over ethical hacking.

3. Er zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd waarbij lokale professionals zijn getraind in het herkennen van cyberbreinen. Bij lokale professionals valt te denken aan leerkrachten in het PO en VO, trainers van Oké op School (die voorlichtingslessen geven in het Almeerse onderwijs), jongerenwerkers, medewerkers van de Jeugdgezondheidszorg, medewerkers van Passend Onderwijs Almere en digitale wijkagenten.
4. Daarnaast zijn er diverse workshops ethical hacking/ Capture the flags georganiseerd waarbij ze zelf cyberbreinen signaleren. Deze workshops zijn gegeven bij diverse ICT-opleidingen van ROC Flevoland, ICT Tribe, de bibliotheek, het Talentlab (hoogbegaafden onderwijs) en via de online community van het online jongerenwerk. Deze workshops worden inmiddels ook zelfstandig gegeven door eerder gesignaleerde cyberbreinen.
5. Binnen het Almeerse onderwijs (PO en VO) wordt een breder palet aan voorlichtinglessen aangeboden via het programma Oké op School. Deze lessen worden door de gemeente Almere gesubsidieerd en door een externe zorgpartner gegeven. HackShield in de klas is opgenomen in dit voorlichtingsaanbod, waarbij in zowel het PO als het VO een aparte module bestaat die is gericht op ethical hacken. Hierdoor wordt duurzaam gelegenheid gecreëerd waarbinnen cyberbreinen hun talent kunnen laten zien en zo vroegtijdig kunnen worden gekoppeld aan initiatieven waarbij zij hun talent op een positieve manier kunnen inzetten.
6. Via Passend Onderwijs Almere zijn de eerste cyberbreinen gesignaleerd en doorverwezen naar Stichting Cyberbrein. Daarbij zijn de eerste ervaringen opgedaan met het individueel begeleiden van cyberbreinen. Daarnaast is er een groepsgericht begeleidingstraject opgezet waarbij thuiszitters met een HB-profiel in kleine groepjes een hybride (dus off- én online) begeleidingstraject volgen van drie maanden om hen structuur te bieden en uit te dagen hun IT-talent verder te ontwikkelen. Ook hierbij worden lokale cyberbreinen ingezet als rolmodel in de begeleiding.

Contact

- Gemeente Almere, Ellen Raaijmakers, eacraaijmakers@almere.nl
- Stichting Cyberbrein, Henk van Ee, henk.van.ee@cyberbrein.nl

Tips

- Houd een formele ‘Kick off’ bijeenkomst. Hiermee straal je naar de buitenwereld uit dat je begonnen bent met het project en creëer je een natuurlijk moment om hier aandacht voor te vragen.
- Maak gebruik van bestaande structuren, organisaties en sluit daarbij aan. Denk aan CoderDojo in de bibliotheken, voorlichtingslessen via Oke op School, maar ook HackShield lessen of een organisatie als ICT Tribe die gelieerd is aan het onderwijs (mbo ICT).
- Cyberbreinen lopen vaak op een moment in hun schoolcarrière vast in het onderwijs. Wanneer dat gebeurt komt Passend Onderwijs in beeld. Het is daarom waardevol om hen te betrekken zodat zij cyberbreinen vroegtijdig kunnen herkennen en kunnen doorverwijzen naar initiatieven waar leerlingen hun IT-talent verder kunnen ontwikkelen.
- Het thema cyberbreinen is voor vrijwel iedereen nieuw - en onbekend maakt helaas onbemind. Dit maakt dat veel mensen moeten worden overtuigd van het nut van het signaleren van cyberbreinen. Waar het belang van de gemeente (en zeker vanuit Veiligheid) daarbij ligt op daderpreventie, zit het belang voor scholen veel meer in talentontwikkeling.
- De grote uitdaging is het gericht inzetten van workshops ethical hacking/ Capture the flags. Cyberbreinen blijken namelijk niet in elke klas even veel voor te komen. In het PO lijken vooral hoogbegaafde leerlingen bovengemiddeld vaak een cyberbrein te hebben. In het MBO hebben jongeren die IT opleidingen volgen bovengemiddeld vaak een cyberbrein.
- Het is raadzaam om structureel momenten in te bouwen waarop cyberbreinen hun talent kunnen laten zien. Dit kan bijvoorbeeld via het faciliteren van de module ‘Ruimte voor hackers’ van HackShield in de klas (ook andere modules).
- Betrek de CISO van een gemeente vroegtijdig om te kijken of je events als Hack The Hague, Hack050 kunt opzetten met jonge cyberbreinen als event om naar toe te werken.
- Qua rolverdeling zit de expertise van het begeleiden van cyberbreinen bij stichting Cyberbrein. De Adviseur OOV kan een rol spelen in het koppelen van stichting cyberbrein aan de lokale infrastructuur waarin cyberbreinen gesignaleerd kunnen worden en waarin professionals opgeleid kunnen worden om cyberbreinen te herkennen.